Tek Satıcılık Sözleşmesinin İkale Yoluyla Sona Ermesi ve Denkleştirme Bedeli

12 Aralık 2024

Tek satıcılık ile benzeri diğer tekel hakkı veren sürekli borç ilişkisi niteliğindeki sözleşmelerde, aranan kimi unsurların varlığı hâlinde, dağıtıcı denkleştirme bedeli (portföy tazminatı) talep edebilir (TTK m. 122). Aranan bu unsurlardan ilki, sözleşmenin sona ermiş olmasıdır.

Sözleşmenin sona ermesi, kendiliğinden veya hukuki işlem vasıtasıyla gerçekleşebilir. Sözleşmeyi sona erdiren hukuki işlem, tek veya iki taraflı hukuki işlem niteliğinde olabilir. Sözleşmeyi tek taraflı sona erdiren hukuki işlemler, sözleşmenin kurulmasındaki irade bozukluğu nedeniyle doğan iptal hakkının ileri sürülmesi veya fesih açıklamasıdır. İki taraflı hukuki işlem ile sona erme ise, ikale (bozma, sona erdirme) sözleşmesi yoluyla gerçekleşir.

Doktrinde farklı görüşler olmakla birlikte, TTK m. 122/3'te yalnızca olağanüstü feshe ilişkin sonuçlar düzenlenmiştir. Dolayısıyla olağan fesih ve ikale sözleşmesiyle sona erme hâlinde, sözleşmenin sona erme biçimi açısından denkleştirme istem hakkı kendiliğinden ortadan kalkmaz. Bir diğer deyişle, ikale sözleşmesinde denkleştirme istem hakkına ilişkin boşluk mevcut ise, dağıtıcı denkleştirme bedeli talep edebilir.

Somut olayda taraflar arasında tek satıcılık (münhasır bayilik) sözleşmesi bulunmaktadır. Davacı tek satıcı, sözleşmenin sona ermesi nedeniyle uğradığı fiili zararın, yoksun kaldığı kârın ve manevi zararın tazmini ile denkleştirme bedeli (portföy tazminatı) talep etmiştir.

İlk derece mahkemesi, davacının dosyaya mübrez *"Muvafakatname"* başlıklı belgeye yansıyan iradesi ile tek satıcılık sözleşmesinin sona ermesine muvafakat ettiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bu karar, istinaf incelemesinde de aynı gerekçeyle hukuka uygun bulunmuştur.

Yargıtay 11. HD, tazminat talepleri açısından kararı onamıştır. Ne var ki, denkleştirme istem hakkını ortadan kaldıran hâllerin kanunda istisnai olarak sayıldığından bahisle, davacının muvafakatiyle sona eren bir tek satıcılık sözleşmesinde denkleştirme bedeli talep edilebileceğini belirtmek suretiyle bölge adliye mahkemesi kararının bozularak kaldırılmasına hükmetmiştir.

Yargıtay 11. HD, T. 20.10.2022, E. 2021/3240, K. 2022/7221

MAHKEMESİ : *... BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ 16. HUKUK DAİRESİ*

Taraflar arasında görülen davada İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen 30.03.2017 tarih ve 2015/866 E- 2017/286 K. sayılı kararın davacı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, istinaf isteminin esastan reddine dair İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 16. Hukuk Dairesi'nce verilen 11.02.2021 tarih ve

2018/1176 E- 2021/280 K. sayılı kararın Yargıtay'ca incelenmesi davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçeler, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

Davacı vekili, müvekkilinin kuruluş tarihi olan 1996 yılından itibaren münhasıran Küçükçekmece-Başakşehir-Esenyurt-Kayaşehir-Gümüşpala Firuzköy Bölge temsilciliğini yaptığını, taraflar arasında en son 01.10.2013 tarihinde bayilik sözleşmesi imzalandığını, bölgede çalışmaya başlayan müvekkil Şirketin kriz ve sonrasında başarı ile Tadım'a bölgede bir müşteri portföyü kazandırdığını, başarılı çalışmaların ardından bölgede müvekkili şirkete yönelik yıldırma politikaları ile çeşitli sorunlar yaşanmaya başlandığını, davalıya borcu bulunmamasına rağmen kredi kullanılması nedeniyle mal tedariğinin kesildiğinin ve müvekkili şirket ile olan sözleşmenin herhangi bir tazminat ödenmeden feshedildiğini, davalının sözleşmeye aykırı tutumları nedeniyle itibar kaybı yaşadığını ileri sürerek HMK 107. madde çerçevesinde belirsiz alacak davalarının kabulü ile fazlaya ilişkin haklı saklı kalmak kaydı ile şimdilik davalıdan dava tarihi itibarı ile oluşan 2.000,00 TL sözleşmesel zarar, 2.000.- TL kâr kaybı, 2000 portföy tazminatı ve 50.000,00 TL manevi tazminat alacağının dava tarihinden itibaren uygulanan reeskont faizi ile birlikte tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, taraflar arasındaki ticari ilişkinin müvekkili şirket tarafından fesh edilmediğini, talep edilen tüm zarar kalemlerinin hukuksal dayanağı bulunmadığını, müvekkili şirketin bayilik sözleşmesinde yer alan edimlerini yerine getirdiğini, manevi tazminat talebinin haksız olduğunu savunarak davanın reddini istemiştir.

İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılama ve toplanan delillere göre, davacı şirket yetkilisi tarafından davalı tarafa "Tadım bayiliğine 17.10.2014 tarihinden itibaren son verildiği" ne ilişkin muvaffakatname verildiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Karara karşı, davacı vekili tarafından istinaf yoluna başvurulmuştur.

Bölge Adliye Mahkemesince Mahkemenin kararının dayanağı olan "Muvafakatname" başlıklı belge incelendiğinde; "Sayın yetkili ... Yılında Sefaköy-K.Çekmece bölgesinde başlamış olduğum Tadım bayiliğine 17.10.12014 tarihinden itibaren son vermiş bulunmaktayız. Konuyla ilgili olarak belirtilen süreçte gerekli işlemlerin yapılmasını rica ederiz. Devir işlemleri esnasında her türlü konuda yardımcı olacağımızı beyan ederiz.." şeklinde olup yazının altında davacı şirkete atfen imza ve kaşe olduğunun görüldüğü, ilgili belgedeki imzanın, davacı şirket yetkilisi tarafından kabul edildiği, davacı yanın, sözleşmenin davalı yanca fesh edildiğine ve baskı altında imzalandığına ilişkin herhangi bir delil sunmadığı, bu durumda muvafakatname başlıklı belgenin davacıyı bağlayacağı gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf isteminin esastan reddine karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

1- Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar verilmesi gerekmiştir.

2-Dava, sözleşmenin, sözleşmenin feshi nedeniyle doğan zarar, kâr kaybından doğan zarar ile denkleştirme (portföy) tazminatı istemlerine dair belirsiz alacak davasıdır.

İlk Derece Mahkemesince, "Muvafakatname" başlıklı belgeye istinaden bayilik ilişkisine 17.10.2014 tarihinden itibaren son verildiği ve davalı şirket yetkilisinin de bu belgeye muvafakat ettiği gerekçesiyle her hangi bir alacak talebinde bulunamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, davacı vekilinin istinaf talebi de Bölge Adliye Mahkemesi tarafından aynı gerekçeyle esastan reddedilmiştir.

Mahkemece, davacının sözleşmenin feshi nedeniyle uğranılan zarar ile kâr payı zararı talebi hakkında davanın reddine karar verilmesi isabetli ise de denkleştirme tazminatı talebinin aynı gerekçeyle reddi doğru olmamıştır.

6102 sayılı TTK'nın 122. maddesi uyarınca, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra acentelerin, Kanun'da yazılı şartların varlığı halinde müvekkillerinden uygun bir miktarda "denkleştirme" istemine bulunmaları mümkündür.

Her şeyden önce, TTK'nın 122/5. maddesi uyarınca talep olunabilecek denkleştirme tazminatı istemi, distribütörlük, franchisingi, bayilik vs. tekel veya tek satıcılık hakkı veren diğer sözleşme ilişkilerine de uygulanabileceği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

Bununla birlikte acentenin tek taraflı olarak sözleşmeyi feshetmesi veya acentenin kusuru nedeniyle sözleşmenin haklı sebeple müvekkil tarafından feshi halinde acente denkleştirme isteminde bulun ma hakkını kaybedecektir.

Somut olayda, fesih beyanında "muvafakatname" başlığının kullanılmış olmasından, keza taraflar arasındaki yazışmalardan ve fesih tarihi olarak kabul edilen tarihten çok kısa süre sonra da ticari ilişkinin devam etmiş olmasından, davalı şirketin Sefaköy-Küçükçekmece Bölge Bayisi olan davacının sözleşmeyi tek taraflı ve haksız olarak feshetmediği, bilakis davalının isteği üzerine ve onun rızası/muvafakati ile feshettiği anlaşılmaktadır.

Denkleştirme istemi esasen, acente/bayii vs. tarafından uzun yıllar müvekkili belirli bir bölgede ve belirli işlerde temsil ederek ona yeni müşteriler kazandırması ve sözleşme ilişkisi sona erdikten sonra da bu müşteriler sayesinde müvekkilin başka bayiler aracılığıyla işlerini kolaylıkla sürdürebilecek olması nedeniyle elde ettiği menfaatin karşılığıdır.

Kanunda denkleştirmenin hangi hallerde talep edilemeyeceği istisnai olarak sayılmış olup, Türk hukukunda geçerli olan "istisnaların dar yorumlanması" ilkesinin, tüm istisnalar gibi bu hususta da dar yorumlanması gerekmektedir. Somut olayda davacının sözleşmeyi davalının muvafakatiyle sona erdirmiş olması nedeniyle, TTK 122/1. Maddesindeki şartların varlığı halinde davalıdan hakkaniyete uygun bir denkleştirme talebinde bulunabileceğinin kabulü gerekirken Mahkemece hatalı gerekçeyle davanın reddi doğru olmamış, hükmün bu nedenle mümeyyiz davacı taraf yararına bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Yukarıda (1) numaralı bentte açıklanan nedenlerle, davacı vekilinin sair temyiz itirazlarının reddine, (2) numaralı bentte açıklanan nedenlerle davacı vekilinin temyiz isteminin kabulü ile İlk Derece Mahkemesince verilen karara yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının BOZULARAK KALDIRILMASINA, HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca dava dosyasının İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, ödediği peşin temyiz harcının

isteği halinde temyiz eden davacıya iadesine, 20.10.2022 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Dava acentelik sözleşmesinin feshinden kaynaklanan tazminat kâr kaybı ve portföy tazminatı istemlerine ilişkindir.

Davacı, sözleşmenin davalı tarafından haksız feshedildiğini, özellikle "muvafakatname," başlıklı belgenin baskı altında imzalatıldığını iddia etmiş lakin bu iddialarına ilişkin dosyaya kesin ya da takdiri deliller sunmamıştır. Bu durumda davalının TTK 121/4. maddesi gereğince haklı bir sebep olmadan sözleşmeyi feshettiği ya da TTK 122/3 maddesi gereğince müvekkilinin, feshi haklı gösterecek bir eyleminin bulunduğu hususu davacı tarafça ispatlanamamış olmasına göre istinaf isteminin esastan reddine dair Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına hükmetmek gerekirken aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

YAZAR

Dr. Burak Sak
burak.sak@sakyildiz.com

Bu sitede yer alan yazılar genel bilgilendirme amaçlıdır; hukuki görüş, danışmanlık veya avukatlık hizmeti niteliği taşımaz. Her uyuşmazlık kendi somut koşulları içinde değerlendirilmelidir.